

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1922 kl. 2 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, ävensom i anledning av propositionen väckta motioner, dels ock två likalydande motioner med förslag till lagstiftning i fråga om kommunal omröstning angående medgivande av rätt till detaljhandel med rusdrycker m. m.

Genom proposition nr 203 av den 17 februari 1922, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skola i nedan intagna delar erhålla följande ändrade lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 7 saml. 36 häft. (Nr 42.)

17 §.

2. Rättighet, som i 1 mom. avses, meddelas av Konungens befallningshavande för ett eller flera, högst tre kalenderår, med iakttagande av att tiden för samtliga inom länet beviljade rättigheter skall på en gång utlöpa vid utgången av vart tredje kalenderår. Ansökan om erhållande — — — rättighet till utskänkning.

3. Över ansökning — — — kommunalstämma. Dessa utlåtanden böra innehålla, huruvida och i vilken utsträckning rätt till detaljhandel anses böra medgivas — — — den sökta rättigheten.

5. Hava stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljning är avsedd att äga rum, avstyrkt upplåtande av rätt till detaljhandel, må Konungens befallningshavande icke meddela rättighet till sådan handel. Rätt till detaljhandel med rusdrycker må icke inom något län upplåtas till flera bolag än som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin, ej heller till större antal bolag än som motsvarar ett bolag för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året näst före det, under vilket ansökan om dylik rättighet senast bort ingivas; dock må, utan hinder av vad nu sist stadgats, Konungens befallningshavande, så länge rättighet till detaljhandel ej upplåtes inom andra kommuner än dem, varest under år 1918 och hela tiden därefter rättighet till detaljhandel utövats, kunna upplåta sådan rättighet åt så många bolag, som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin. Medgiver Konungens befallningshavande — — — — fattat detsamma.

18 §.

I kommun, där tillstånd till detaljhandel enligt 17 § ej meddelats, må rättighet till detaljhandel med rusdrycker kunna tilldelas bolag, som erhållit rätt till sådan handel inom annan kommun; dock må rättighet till utminuterung av spritdrycker icke tilldelas annat bolag än det, som jämlikt 36 § av kontrollstyrelsen anvisats såsom hemortsbolag för kommunen i fråga, med mindre Konungen i varje särskilt fall därtill lämnat medgivande.

Rättighet, som i första stycket avses, må endast utövas, så länge den bolaget enligt 17 § meddelade rättighet är gällande.

Ansökan om rättighet, varom nu är fråga, skall göras inom den i 17 § omförmälda tid, innan försäljningen är avsedd att taga sin början. Har ansökan om rättighet, som avses i 17 §, gjorts inom nämnda tid men av Konungens befallningshavande avslagits, må dock ansökan om rättighet till detaljhandel i samma kommun för inom annan kommun bildat bolag göras inom två månader från dagen för Konungens befallningshavandes beslut. I fråga om rättighetens upplåtande skall i övrigt, utom beträffande begränsningen av bolagens antal, lända till efterrättelse vad i 17 § stadgas.

45 §.

3. Spritdrycker må från utminuteringsställe försändas endast till köpare inom kommun, för vilken bolaget jämlikt 36 § är att anse som hemortsbolag. Vid försändande skola betryggande kontrollanordningar vidtagas, i syfte att varan ej av annan än köparen bekommes. Innan försändande sker, skall köparens motbok hava företetts samt skriftlig rekvisition och betalning för varan erhållits.

Vin och öl — — — därvid erhållas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juni 1922.

Under åren 1922 och 1923 må Konungens befallningshavande icke upplåta rättighet till detaljhandel med rusdrycker för längre tid än till utgången av år 1924.

Vad i denna förordning stadgas utgör ej hinder för Konungens befallningshavande att i alla kommuner, varest under år 1922 rättighet till detaljhandel utövas, intill utgången av år 1924 upplåta förlängd rättighet till detaljhandel av den omfattning, som nu är medgiven.

Beträffande vad föredragande departementschefen enligt omförmälda statsrådsprotokoll vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anført till motivering för förslaget, får utskottet hänvisa till propositionen.

Till utskottet hava jämväl överlämnats följande fyra i anledning av propositionen väckta motioner nämligen:

*Motionerna
I: 155 och*

II: 294,
II: 295 samt
I: 148.

1:o) två likalydande motioner nr 155 i första kammaren av herrar *Carl Gustaf Ekman* och *Ljunggren*, och nr 294 i andra kammaren av herr *Olsson* i Mora m. fl., i vilka hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 203 i den del propositionen avser beredande av möjlighet till inrättande av filialer för utminuterung av rusdrycker»,

2:o) motionen nr 295 i andra kammaren av herr *Hamrin* m. fl., däri föreslagits, »att riksdagen måtte avslå ovannämnda ändringsförslag»,

3:o) motionen nr 148 i första kammaren av herr *Löfgren*, däri hemställts, »att riksdagen måtte besluta följande lydelse av 17 § 5 mom. i ovannämnda förordning:

5. Hava stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljning är avsedd att äga rum, avstyrkt varje upplåtande av rätt till detaljhandel, må Konungens befallningshavande icke meddela rättighet till sådan handel. Föreligger ansökning från flere bolag, skall Konungens befallningshavande, där rättighet anses böra meddelas, upplåta sådan till det bolag, som finnes bäst tillgodose det i 63 § angivna syfte.

Rätt till detaljhandel med rusdrycker — — — fattat detsamma.»

Motionerna
I: 71 och
II: 132.

Till behandling i samband med förevarande proposition har utskottet funnit lämpligt upptaga jämväl två till utskottet hänvisade, under motionstiden vid riksdagens början väckta, likalydande motioner, den ena nr 71 inom första kammaren av herr *Carl Gustaf Ekman* m. fl. och den andra nr 132 inom andra kammaren av herr *Sävström* m. fl., däri hemställts, »att riksdagen måtte för sin del besluta antaga:

1) det 'Förslag till förordning angående ändrad lydelse av 17, 19, 20, 22, 56, 69, 72 och 95 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker', som finnes intaget i det av inom finansdepartementet tillkallad sakkunnig den 30 november 1921 avgivna, här närslutna betänkandet;

2) det 'Förslag till lag med vissa föreskrifter i fråga om kommunal omröstning angående medgivande av rätt till detaljhandel med rusdrycker' (med bilaga), som likaledes finnes intaget i det under punkt 1 härovan omnämnda betänkande.»

Sistnämnda båda förslag äro av följande lydelse:

Förslag

till

Förordning angående ändrad lydelse av 17, 19, 20, 22, 56, 69, 72 och 95 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker.

Häri genom förordnas, att 17, 19, 20, 22, 56, 69, 72 och 95 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skola erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

1. Detaljhandel med — — — bolag fördelas.
2. Rättighet, — — — utskänkning.
3. Har ansökning rätteligen skett, skall, i enlighet med vad därom är särskilt stadgat, Konungens befallningshavande till allmän omröstning bland kommunens röstberättigade medlemmar hänskjuta frågan, huruvida rättighet, som i 1 mom. avses, må inom kommunen medgivas. Uttala sig vid omröstningen flertalet av de röstande för att sådan rättighet ej må medgivas eller utfalla rösterna för och mot medgivande av rättigheten lika, vare frågan härom förfallen, och må sådan fråga ej ånyo väckas förr än under tredje kalenderåret därefter. Uttala sig åter flertalet av de röstande för att rätt till detaljhandel må medgivas, skall Konungens befallningshavande omedelbart efter det omröstningen vunnit laga kraft över ansökningen inhämta utlåtanden, i Stockholm av stadsfullmäktige och i annan stad av magistraten och stadsfullmäktige samt å landet av kommunalnämnd och kommunalfullmäktige. Dessa utlåtanden skola innehålla, i vilken utsträckning den sökta rätten till detaljhandel anses böra medgivas, uppgift å det antal försäljningsställen, som bör få anordnas, dels för utminuterung och dels för utskänkning av spritdrycker, vin och öl, ävensom förslag till de inskränkningar med hänsyn till försäljningsställes förläggning och rörelsens bedrivande, som anses nödiga. Hava ansökningar inkommit från flera bolag, skall visst bolag förordas till erhållande av den sökta rättigheten.
4. Sedan de i 3 mom. omförmälda utlåtanden till Konungens befallningshavande avgivits, har Konungens befallningshavande, där ansökning ej genast varder avslagen, att, om rörelsen kan antagas vålla olägenhet för angränsande kommun, över ansökningen infordra yttrande från stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige i sådan kommun.

5. Medgiver Konungens befallningshavande upplåtande av rätt till detaljhandel, må det ej ske i vidsträcktare mån än som blivit av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige tillstyrkt, och må ej heller försäljningsställesnas antal sättas högre än det av den kommunala myndigheten tillstyrkta. Konungens befallningshavande skall därjämte vid upplåtelsen föreskriva de inskränkningar med hänsyn till försäljningsställesnas förläggning och rörelsens bedrivande, som blivit av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige föreslagna, så vida beslutet om samma inskränkningar icke finnes stå i strid med allmän lag eller författning eller annorledes överskrida deras befogenhet, som fattat detsamma.

6. Konungens befallningshavandes — — — kungörelsen angivas.

19 §.

1. Bolag, som — — — ekonomisk fördel.
2. Vid utövande — — — av Konungen.
3. Bolag äger — — — av spritdrycker.
4. Bolag må — — — av vinsten.

5. Bolags delägare skola vara minst nio, av vilka åtminstone sex böra vara boende å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Bolags styrelse skall bestå av fem ledamöter, av vilka en, som tillika skall vara ordförande i styrelsen, utses av kontrollstyrelsen, två utses av delägarna i bolaget, en utses i stad av stadsfullmäktige och å landet av kommunalfullmäktige samt en av landstinget, dock att i stad, som icke deltagar i landsting, stadsfullmäktige utse jämväl den ledamot, som eljest skulle av landstinget väljas. På — — — landsting utsedda.

Av kontrollstyrelsen, landsting, stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige utsedd styrelseledamot må icke vara delägare i bolaget.

6. Granskning av bolags förvaltning och räkenskaper skall varje år i mars eller april månad å tid, som av kontrollstyrelsen bestämmes, verkställas för näst föregående år av tre revisorer, av vilka två utses av kontrollstyrelsen och en av delägarna i bolaget. På enahanda sätt utses jämväl tre suppleanter. Revisorerna skola antingen ibland eller utom sig utse två personer att å deras vägnar deltaga i inventering av bolagets tillgångar vid löpande årets slut. Över revisionen avgiva revisorerna berättelse, vilken, utom redogörelse för bolagets ekonomiska ställning och förvaltning samt vad övrigt revisorerna kunna finna skäl omnämna, skall innehålla dels yttraude, huruvida bolaget förvaltats i överensstämmelse med det i 63 § angivna syfte, dels till- eller avstyrkande av ansvarsfrihet. Av revisionsberättelsen, vid vilkens avfattande

de föreskrifter skola iakttagas, som meddelas av kontrollstyrelsen, skola, sedan bolagets styrelse lämnats tillfälle att förklara sig över i berättelsen möjligen gjorda anmärkningar, revisorerna före maj månads utgång översända exemplar till Konungens befallningshavande, landstinget, stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige samt kontrollstyrelsen. Bolagets styrelse må även till nämnda myndigheter insända sin förklaring.

Granskning av bolags förvaltning och räkenskaper må även när som helst företagas av chefen för kontrollstyrelsen eller av person, som nämnda styrelse förordnat.

7. Styrelseledamöter samt — — — kontrollstyrelsen bestämmas.

8. Om ansvarsfrihet för bolag beslutar kontrollstyrelsen efter juni månads utgång, ägande i stad stadsfullmäktige samt på landet kommunalfullmäktige att dessförinnan till kontrollstyrelsen avgiva yttrande i ärendet.

Erfordras åtgärd i följd av vägrad ansvarsfrihet eller giver revisionsberättelsen eljest därtill anledning, äger kontrollstyrelsen meddela erforderliga föreskrifter eller vidtaga åtgärder för rättelses vinnande.

9. Bolag åligger — — — tillfalla statsverket.

10. Förmenar någon — — — ej föras.

20 §.

1. Rättighet att — — — tredjedels liter.

2. Ansökning om — — — idka rörelsen.

3. Över ansökning, som rätteligen skett, skall Konungens befallningshavande efter augusti månads utgång inhämta utlåtanden, i Stockholm av stadsfullmäktige och i annan stad av magistrat och stadsfullmäktige samt å landet av kommunalnämnd och kommunalfullmäktige. Dessa utlåtanden böra innehålla bestämt till- eller avstyrkande jämte förslag till de inskränkningar i avseende å försäljningens bedrivande, som anses nödiga.

4. Har ansökningen blivit avstyrkt, i stad av stadsfullmäktige samt å landet av kommunalfullmäktige, må densamma av Konungens befallningshavande ej bifallas. Medgiver Konungens befallningshavande upplåtande av rättighet, skola vid upplåtelsen föreskrivas de inskränkningar i avseende å rörelsens bedrivande, som blivit av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige föreslagna, såvida beslutet om samma inskränkningar icke finnes stå i strid med allmän lag eller författning eller annorledes överskrida deras befogenhet, som fattat detsamma.

22 §.

Där i något fall utskänkning av vin eller öl tillfälligtvis kan vara av omständigheterna påkallad, må på därom gjord ansökning Konungens befallningshavande, sedan stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige blivit hörda, kunna tillsvidare för kortare tid än år eller för visst tillfälle meddela rättighet att vid måltid till spisande gäster utskänka sådana drycker; utskänkningen av öl skall dock vara underkastad den särskilda inskränkning, som i 20 § 1 mom. omnämnes. Har ansökningen blivit avstyrkt av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige, må densamma av Konungens befallningshavande ej bifallas.

56 §.

1. Utminuterung av — — — 2 eftermiddagen.
2. Utskänkning av — — — utskänkning förbjuden.
3. Där särskilda omständigheter anses föranleda behov av att tiden för utskänkings avslutande bestämmes senare än till klockan 10 eftermiddagen eller att utskänkning av rusdrycker under sön- och helgdagar efter klockan 7 eftermiddagen sker annorledes än vid måltider åt spisande gäster, äger Konungens befallningshavande efter framställning i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalfullmäktige samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande därom förordna.

69 §.

1. Tillstånd, som meddelats enligt 20—22 §§, må av Konungens befallningshavande återkallas, när helst Konungens befallningshavande finner skäl därtill, och skall återkallelse av tillstånd, som meddelats enligt 20 eller 22 §, äga rum, då i stad stadsfullmäktige och på landet kommunalfullmäktige det påyrka.
2. Över beslut — — — ej föras.

72 §.

Därest av försäljning, som bedrives av bolag eller innehavare av från bolag överlåten rättighet, vid upprepade tillfällen oordningar föranledas eller å försäljningsställe, där sådan rörelse utövas, osedlighet bedrives, må Konungens befallningshavande, på anmälan av i stad polismyndighet eller stadsfullmäktige och på landet kronobetjänt eller kommunens eller angränsande kommuns kommunalnämnd eller kommunalfullmäktige, äga att indraga rättighet till sådan försäljning eller ock därifrån skilja innehavaren.

95 §.

Vad enligt denna förordning tillhör stadsfullmäktiges handläggning tillkommer i stad, där stadsfullmäktige ej finnas, allmän rådstuga, och skall å landet vad som tillhör kommunalfullmäktiges handläggning i kommun, där kommunalfullmäktige ej finnas, tillkomma kommunalstämma. Vad i denna förordning är stadgat i avseende å magistrat, vare i stad, där magistrat ej finnes, gällande om den för sådan stad särskilt tillsatta styrelse, och skall vad enligt III, V, VI och VII kapitlen i denna förordning tillhör magistrats handläggning tillkomma poliskammare i stad, där sådan finnes.

Förslag

till

Lag med vissa föreskrifter i fråga om kommunal omröstning angående medgivande av rätt till detaljhandel med rusdrycker.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

1 mom. Omröstning, huruvida rätt till detaljhandel med rusdrycker må inom kommun medgivas, äger rum i stad inför magistraten och å landet inför den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen utses för val till riksdagens andra kammare.

2 mom. Varje stad eller kommun eller del av stad eller kommun, som vid val av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige utgör eget valdistrikt, skall utgöra särskilt omröstningsdistrikt vid sådan omröstning, som i denna lag avses.

3 mom. Röstberättigad äger utöva rösträtt allenast vid omröstning inom det omröstningsdistrikt, där han är mantalsskriven.

4 mom. Varje röstberättigad äger en röst.

2 §.

När, enligt vad därom särskilt är stadgat, fråga, huruvida rätt till detaljhandel med rusdrycker må medgivas, skall hänskjutas till kommunal omröstning, åligger det Konungens befallningshavande att, med

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 7 saml. 36 häft. (Nr 42.)

underrättelse härom samt med överlämnande av samtliga ansökningshandlingarna i ärendet, anmoda myndighet, som i 1 § 1 mom. sägs, att föranstalta om sådan omröstning. Finnas i kommun på landet flera valnämnder, skall den av dessa, som Konungens befallningshavande därtill utser, föranstalta om omröstning.

3 §.

Den myndighet, som har att föranstalta om omröstning, skall utsetta densamma att hållas snarast möjligt samt därom utfärda kungörelse i den ordning, som i kommunalförordningarna stadgas för kallelse till val av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige; och skall vad som i fråga om nu sagda val i lagen den 20 maj 1921 finnes stadgat angående de dagar, å vilka förrättningen må hållas, antal dagar för densamma, lokal för förrättningen, de tider på dagen, under vilka förrättningen skall minst fortgå, samt innehållet av kungörelsen om förrättningen, äga motsvarande tillämpning å omröstning, som i denna lag avses.

Kungörelsen skall jämväl innehålla den proposition, efter vilken omröstningen skall försiggå, avfattad i överensstämmelse med det vid denna förordning fogade formulär.

4 §.

Vid omröstningen skall gälla till efterrättelse den för kommunen senast upprättade kommunala röstlängd eller del av densamma.

5 §.

Omröstningen sker med omärkta, enkla och slutna sedlar av vitt papper.

Ogill är röstsedel, till vilken användes annat än vitt papper eller å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt.

Finnas i ett röstkuvert två eller flera röstsedlar, vare de alla ogilla.

6 §.

Vid förrättningen skola blanketter till röstsedlar samt kuvert av ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, tillhandahållas de röstande för det ändamål, varom här nedan förmäles. Äro i kommun flera omröstningsdistrikt, skall, innan röstkuvert utlämnas, därå intryckas en stämpel, utvisande det omröstningsdistrikt, för vilket förrättningen äger rum.

I omröstningslokalen skola till lämpligt antal finnas avskilda platser, avsedda att möjliggöra för en var att med rösthemlighetens bevarande kunna skriva sin röstsedel och inlägga densamma i kuvertet.

Den röstande har att vid någon av omförmälda särskilda platser skriva sin röstsedel och inlägga densamma i kuvertet.

Beträffande ordningen vid omröstningens förrättande skall i övrigt vad som är stadgat i fråga om val av stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige äga motsvarande tillämpning.

7 §.

Vid kommunal omröstning, som i denna lag avses, må rösträtt ej utövas av annan röstberättigad än den, som vid förrättningen personligen inställer sig, dock med iakttagande därav att vad i lagen den 30 juni 1920 stadgats om rätt för vissa väljare att utan inställelse inför valförrättare avgiva valsedel vid vissa kommunala val samt om behandling av valförsändelse skall äga motsvarande tillämpning i fråga om röstberättigade vid kommunal omröstning, som här avses.

8 §.

1 mom. Sammanräkning av de avgivna rösterna verkställs av den myndighet, som föranstaltat om omröstningen.

2 mom. Är den myndighet, som föranstaltat om omröstningen, densamma som den, inför vilken rösterna avgivits, skall, där sammanräkning av de avgivna rösterna icke verkställs omedelbart efter det röstningen blivit avslutad, sammanräkningen påbörjas inom sju dagar därefter, samt de avlämnade röstkuverten under tiden förseglas och förvaras på sätt därom stadgas i kommunalförordningarna för det fall att uppehåll i valförrättning göres.

3 mom. Är den myndighet, som föraustaltat om omröstningen, ej densamma som den, inför vilken rösterna avgivits, skall sistnämnda myndighet omedelbart efter det röstningen förklarats avslutad, uttaga röstkuverten ur valurnan och räkna desamma oöppnade. I det protokoll, som skall föras vid förrättningen, antecknas antalet röstkuvert. Röstkuverten inläggas härefter i hållfast omslag, som omsorgsfullt förseglas under två närvarandes sigill. De sålunda åsatta sigillen skola jämväl i protokollet avtryckas.

Sedan omröstningsprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats av ordföranden och två av de närvarande, avslutas förrättningen. Ordföranden skall därefter ofördröjligen till ordföranden i den nämnd, som föranstaltat om omröstningen, översända omslaget med röstkuverten

jämte röstlängden och omröstningsprotokollet. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

Den myndighet, som föranstaltat om omröstningen, skall vid offentlig, minst sex dagar förut i kommunens kyrkor kungjord förrättning sammanräkna de inom kommunens samtliga omröstningsdistrikt avgivna rösterna. Denna förrättning skall påbörjas så snart omständigheterna det medgiva och senast inom fjorton dagar efter omröstningens förrättande.

4 mom. Vid sammanräkningen skall protokoll föras.

Sammanräkningens utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av nämnda protokoll. Med protokollets uppläsning är förrättningen avslutad.

Efter sammanräkningens avslutande skola röstsedlarna åter inläggas under försegling.

9 §.

Protokoll över kommunal omröstning och över sammanräkning av de därvid avgivna rösterna skall skyndsamt insändas till Konungens befallningshavande, därvid tillika de från nämnda myndighet remitterade ansökningshandlingarna skola återställas.

10 §.

Medlem av kommun, som förmenar, att omröstningen icke försiggått i laga ordning, äger att däröver anföra besvär, vilka jämte protokoll över den överklagade förrättningen böra till Konungens befallningshavande ingivas, i stad inom tjugo dagar och å landet inom trettio dagar efter det förrättningen avslutades, den dag, då det skedde, likväl oräknad; och åligger det klaganden att inom fjorton dagar, efter det tiden för besvärens inlämnande utgått, i stad till magistraten och å landet till ordföranden i den valnämnd, som föranstaltat om omröstningen, ingiva diariiu drag däröver att han sig besvärat.

Försummar klaganden något av vad sålunda är vordet föreskrivet, må beslutet kunna gå i verkställighet.

Beträffande innehållet i berörda vid sistnämnda förslag fogade bilaga, vilken innehåller förslag till voteringsproposition, får utskottet hänvisa till sistnämnda båda motioner.

Vidkommande vad de särskilda motionärerna anfört till stöd för sina förslag tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

I nu ifrågavarande ämnen innehåller gällande lagstiftning om försäljning av rusdrycker i huvudsak följande: I fråga om antalet av de bolag, åt vilka detaljhandeln med rusdrycker är förbehållen, gäller icke någon annan begränsning än den, att sådan handel icke får inom samma kommun fördelas mellan flera bolag. Bolag, som bildats för försäljning av rusdrycker, äger att inom annan kommun än den, varest bolaget bildats, erhålla rätt till utskänkning men icke rättighet till utminuterung. Vad beträffar frågan om försändning av spritdrycker finnes stadgat, att spritdrycker icke få från utminuteringsställe försändas till köpare inom annan kommun än den, där försäljningsstället är beläget. Därjämte har genom kungörelse den 2 december 1904 förbjudits att med allmänna posten befordra spritdrycker.

Utskottet.
Gällande be-
stämmelser.

Flertalet av de frågor, som framlagts genom förevarande proposition, hava tidigare varit föremål för behandling inom riksdagen. Så hava förslag om begränsning av det antal bolag, som i varje län skulle kunna erhålla tillstånd till detaljhandel med rusdrycker, behandlats av 1918, 1919 och 1920 års riksdagar. Vid sistnämnda års riksdag innefattade förslaget jämväl en bestämmelse om att bolag skulle äga rätt att i andra kommuner än den, varest bolaget bildats, inrätta filialer ej blott som för närvarande för utskänkning utan även för utminuterung av rusdrycker. Vid sistnämnda års riksdag förelåg jämväl, fastän fristående från övriga nu ifrågavarande ämnen, spörsmålet om jämkningar i försändningsförbudet till behandling.

Tidigare be-
handling av
ifrågavarande
spörsmål.

Sälunda framlade Kungl. Maj:t genom proposition (nr 363) till 1918 års lagtima riksdag förslag till ändring av 17 § 5 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker i syfte att begränsa antalet av sådana bolag, genom vilka enligt 1 mom. i nämnda paragraf detaljhandeln med rusdrycker skall huvudsakligen utövas. Förslaget var för-
anlett av en framställning från kontrollstyrelsen, som uppmärksammat,

Bolagens
antal m. m.
Behandling
vid 1918 års
riksdag.

att på åtskilliga orter bildats nya försäljningsbolag och att särskilt inom Malmöhus län, där antalet dylika bolag redan förut var stort, ett avsevärt antal nya ansökningar om försäljningsoktroj förekommit. Med anledning härav hade kontrollstyrelsen föreslagit en länsvis genomförd begränsning av bolagens antal till högst ett bolag för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året före det, varunder ansökan om rättighet skall ingivas. Den sålunda ifrågasatta bestämmelsen upptogs i Kungl. Maj:ts förslag, vilket därutöver innehöll den inskränkningen, att inom länet rättighet till detaljhandel i varje fall icke finge tilldelas flera bolag än som under år 1918 utövat sådan rättighet.

I anledning av sistnämnda proposition framställdes i motionsväg åtskilliga yrkanden. Bland annat föreslogs i två likalydande motioner, I: 192 av herr K. A. Nilson m. fl. och II: 440 av herrar Moberger och Hamrin, en ytterligare begränsning av bolagens länsvis reglerade antal, innefattande att rätt till detaljhandel icke skulle inom något län få upplåtas till större antal bolag än som motsvarade ett bolag för varje fullt 50,000-tal av länets folkmängd vid utgången av året före det, under vilket ansökning om dylik rätt senast bort ingivas och i intet fall till flera bolag än som under år 1918 eller, där ansökningen avsåge senare år än 1919, under det nästförutgångna året inom länet utövat dylik rätt.

Enligt Kungl. Maj:ts omförmälda förslag skulle för år 1919 högsta antalet försäljningsbolag inom hela riket stanna vid 94. I jämförelse med det antal bolag, som under år 1918 utövade detaljhandel med rusdrycker, skulle, enligt vad i propositionen meddelades, den föreslagna inskränkningen komma att drabba 32 bolag, varav 14 i Malmöhus län, 6 i Stockholms län, 3 i vartdera av Södermanlands och Skaraborgs län, 2 i vartdera av Kalmar och Hallands län och 1 bolag i vartdera av Blekinge och Kristianstads län. Med hänvisning härtill hemställdes i andra motioner om sådana ändringar i Kungl. Maj:ts förslag, genom vilka de rubbningar i bestående förhållanden, som vore förenade med indragning av försäljningsbolag, kunde undvikas.

I anslutning till vad sålunda hemställdes förordade bevillningsutskottet (bet. nr 50) sådant tillägg till den av Kungl. Maj:t föreslagna begränsningen till ett bolag för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd, att rätt till detaljhandel med rusdrycker i varje fall skulle kunna meddelas bolag till samma antal som under år 1918 inom länet utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin. Inom bevillningsutskottet avgåvos flera reservationer, av vilka en avsåg bifall till ovannämnda av herr K. A.

Nilson m. fl. samt herrar Moberger och Hamrin väckta motioner; i en annan reservation yrkades avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Då ärendet förekom till behandling i kamrarna, antog andra kammaren den förra och första kammaren den senare reservationen, i följd varav frågan förföll.

I en vid 1919 års lagtima riksdag av herrar Moberger och Hamrin i andra kammaren väckt motion, nr 225, upptogs det förslag, som vid nästföregående års riksdag vunnit andra kammarens bifall och för vars innehåll här ovan redogjorts.

Behandling
vid 1919 års
riksdag.

1919 års bevillningsutskott (bet. nr 14) föreslog enahanda bestämmelser, som de av 1918 års bevillningsutskott föreslagna. Vid behandlingen av frågan i kamrarna stannade dessa i olika beslut, i det att första kammaren biföll en vid utskottsbetänkandet fogad reservation, däri yrkats avslag å motionen, medan däremot andra kammaren biföll utskottets hemställan. Frågan hade således även år 1919 förfallit.

Vid 1920 års riksdag föreslogs i en inom första kammaren väckt motion, nr 117, av herr Thulin dels ändring av 17 § 5 mom. i gällande rusdrycksförsäljningsförordning i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition år 1918, dels ock att den enligt 18 § i samma förordning försäljningsbolag tillkommande befogenheten till filialförsäljning inom kommun, där tillstånd till detaljhandel enligt 17 § icke meddelats, måtte så utvidgas, att densamma komme att omfatta även utminuterung.

Behandling
vid 1920 års
riksdag.

I sitt i anledning av sistnämnda motion avgivna betänkande, nr 29, anförde 1920 års bevillningsutskott, bland annat, följande:

»Olägenheterna av att alltför många försäljningsbolag uppkomma göra sig gällande, synes det, huvudsakligen i tre olika hänseenden. I första hand motverkas därav i viss mån rusdryckslagstiftningens allmänna syfte att verka återhållande på rusdrycksförsäljningen. Vidare försvåras utövningen av den kontroll över bolagen, som jämlikt 19 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen tillkommer kontrollstyrelsen. Och slutligen ökas över hövan de med rusdrycksförsäljningen förenade förvaltningskostnaderna, till förfång för det statsfinansiella intresset.

Att den berörda tendensen bör föranleda ett sådant tillägg till rusdrycksförsäljningsförordningens i 17 § meddelade föreskrifter i ämnet, som är ägnat att begränsa försäljningsbolagens antal till vad som kan anses motsvara behovet, finner utskottet uppenbart.

Vid övervägande av frågan om den lämpliga begränsningen har utskottet ansett sig böra taga hänsyn icke blott till ovanberörda tre synpunkter utan även till såväl de olägenheter, som måste vara förenade med indragningen av bestående bolag, vilka kunna anses fylla en uppgift, som ock konsumenternas berättigade anspråk att utan alltför besvärande omgång kunna erhålla de varor, försäljningen omfattar.

Den i motionen föreslagna ändringen i 18 § rusdrycksförsäljningsförordningen, i syfte att filialförsäljning måtte kunna omfatta även utminuterung, är ju avsedd att, även om åtskilliga bolag indragas, bereda möjlighet att tillgodose konsumenternas nyssberörda berättigade anspråk. Emellertid har det synts utskottet angeläget att icke inskränka antalet bolag mera än de påvisade missförhållandena kräva. Nu har, så vitt utskottet kunnat bedöma, någon anmärkningsvärd ökning av brännvinsförsäljningsbolagens antal utöver behovet icke förekommit annorstädes än i de båda skånska länen. Vid sådant förhållande och då, på sätt ovan är påvisat, den av herr Thulin föreslagna begränsningen av bolagens antal skulle komma att för-
anleda indragning av ett betydligt antal bolag även i andra delar av landet, har utskottet icke kunnat förorda bifall till motionärens förslag oförändrat. Däremot anser utskottet, att, därest begränsningen i 17 § icke göres snävare än bevillningsutskottets förslag 1918 och 1919 avsett, och om 18 § erhåller den avfattning, som herr Thulin nu föreslagit, konsumenternas skäligen krav skola kunna bliva tillgodosedda.

Även i övrigt finner bevillningsutskottet nyssberörda 1918 och 1919 års förslag beträffande 17 § väl avvägt.

Vid ärendets behandling i kamrarna avslög första kammaren utskottets hemställan, medan andra kammaren antog ett förslag av samma innebörd som Kungl. Maj:ts proposition vid 1918 års riksdag. Frågan hade följaktligen förfallit även vid 1920 års riksdag.

Försändnings-
förbudet.

Vid sistnämnda års riksdag förelåg såsom här ovan antytts ett förslag till lättnader i gällande bestämmelser angående rätt till försändande av spritdrycker. Enligt detta förslag, som framställdes i en inom andra kammaren väckt motion nr 242 av herr Carlsson i Solberga, skulle spritdrycker få försändas från utminuteringsställe till köpare, därest dennes motbok företetts samt skriftlig rekvisition och betalning för varan lämnats.

1920 års bevillningsutskott har i sitt i anledning av motionen avgivna betänkande, nr 27, redogjort för de motiv till stadgandet om förbud i visst fall för rusdrycksbolag att försända spritdrycker, som nykterhetskommittén lämnat i sitt betänkande med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m., samt för egen del anfört i huvudsak följande:

»Det framgår av vad nykterhetskommittén sålunda anfört, att kommittén, då den föreslog den ifrågavarande begränsningen av bolagens försändningsrätt, i första rummet stödde sig på konstaterade missbruk. Det är emellertid att märka, att den erfarenhet, som då vunnits, hänförde sig till tiden före genomförandet av den lagstadgade maximibegränsningen vid utminuterung och den individuella kontrollen. Några skäl varför dessa restriktiva bestämmelser, vilka kommittén samtidigt föreslog, skulle vara mindre effektiva, då det gäller försändelse av rusdrycker utom område, där bolag har utminuteringsrätt, än inom sådant område, synes nykterhetskommittén icke hava förebragt.

Däremot har kommittén såsom ett principiellt skäl för den begränsade försändningsrätten åberopat, att densamma utgjorde en konsekvens av de kommunala myndigheternas befogenhet att förhindra upplåtande av detaljhandel inom kommunen.

I fråga härom vill utskottet anmärka, att, därest det s. k. kommunala vetot i fråga om detaljhandel med rusdrycker skulle kunna gälla såsom skäl att lagligen förvägra en köpare, bosatt inom kommun, där sådan detaljhandel icke medgivits, att få rusdrycker sig tillsända direkt från bolag inom annan kommun, så skulle, synes det, enahanda omständighet kunna åberopas såsom skäl att förbjuda omförmälde köpare även att på annat sätt till förtäring inom den kommun, där han är bosatt, anskaffa rusdrycker. En sådan konsekvens har nykterhetskommittén icke dragit; och uppenbart synes vara, att, så länge svensk lagstiftning medgiver, att spritdrycker i viss utsträckning tillhandahållas, denna lagstiftning icke kan för visst område genom kommunala myndigheters beslut sättas ur kraft. I stället måste kommunernas befogenhet på ifrågavarande område vara inskränkt till vad dem enligt uttryckliga författningsbestämmelser tillkommer.

Inom utskottet hava mot bifall till den föreliggande motionen förebragts skäl, liknande nyssberörda av nykterhetskommittén på sin tid framförda. Särskilt har anförts, att spritkonsumtionen härigenom skulle komma att ökas, vilket även skulle vålla obehag för kommuner, inom vilka detaljhandel med rusdrycker icke medgivits.

Huruvida den i motionen föreslagna utvidgningen av bolagens försändningsrätt överhuvud skulle medföra någon ökad utminutering, synes utskottet tvivelaktigt. I de allra flesta fall bereder sig nog den, som önskar komma i åtnjutande av honom tillkommande spritranson, tillgång till densamma. Och beträffande den nyssberörda kommunala synpunkten har utskottet redan i det föregående antytt, att den numera gällande rusdryckslagstiftningen och särskilt maximibegränsningen vid utminutering i förening med den individuella kontrollen måste anses erbjuda tillräckligt skydd mot sådana missförhållanden vid försändning av spritdrycker, som av nykterhetskommittéen omtalats.

Utskottet har sålunda icke kunnat tillerkänna de mot bifall till motionen anförda skälen någon större betydelse. Däremot tala till förmån för densamma enligt utskottets mening avgörande skäl dels ur ordningssynpunkt, dels ur synpunkten av nykterhetens välförstådda intresse.

Som känt är, har den gällande begränsningen i försäljningsbolagens försändningsrätt ingalunda föranlett, att bolagens försäljning begränsats till kommun eller kommuner, där bolag erhållit rätt till utminutering. Köpare inom andra kommuner hava i stället, begagnande de möjligheter till vilka lagstiftningen hänvisat dem, antingen vid personliga besök i ort, där utminuteringsställe är beläget, därifrån fört med sig eller genom ditsänt ombud låtit hämta spritdrycker eller ock genom anlåtande av ombud på nyssnämnda ort fått dryckerna sig tillsända.

Med samtliga berörda anskaffningssätt hava avsevärda olägenheter visat sig vara förbundna. Det är ju ofta fråga om besök på avlägsna orter, då resan vållar dels betydande tidsspillan och dels kostnader, många gånger större än varornas försändning skulle hava betingat. Det är även bekant, att i järnvägsakupéerna medförda spritdrycker på sina håll vålla medresande och tågpersonal allvarligt obehag. För inköpsortens invånare utgör den vissa dagar förekommande köbildningen av köpare från andra kommuner ett obehag, som ofta framkallat missnöje. I fall, då

ombud anlitas, torde någon effektiv kontroll däröver, att förbudet mot anskaffande av rusdrycker mot ersättning efterleves, icke kunna åstadkommas; och sannolikt överträdes detta förbud i icke ringa utsträckning. Det har inom utskottet uppgivits, att fall till och med förekommit, då ersättning utgått i form av viss andel i den köparen medgivna kvantiteten spritdrycker.

Sådana brister som de nu av utskottet påpekade äro icke blott i och för sig ur ordningssynpunkt och delvis även ur nykterhetssynpunkt betänkliga. De kunna även komma den lagstiftning, som föranlett desamma, att för lojala medborgare framstå såsom godtycklig; och följden kan lätt bliva, att personer, vilkas intresse för och medverkan vid nykterhetsfrämjande åtgärder eljest varit att påräkna, i stället bliva motståndare till desamma. Ur nykterhetssynpunkt är ytterligare att framhålla, hurusom upphävandet av den ifrågavarande inskränkningen i bolagens försädningsrätt torde vara ägnat att i sin mån motverka den olagliga brännvinstillverkningen.

Då utskottet på nu anförda skäl går att tillstyrka bifall i princip till den föreliggande motionen, vill utskottet erinra, att densamma icke i någon mån berör det förbud mot postbefordran av spritdrycker, varom ovanberörda 1904 års kungörelse gäller. Att detta förbud upprätthålles finner utskottet av olika skäl välbetänkt.»

Vid behandlingen av ärendet avslogo emellertid båda kamrarna såväl utskottets förslag som motionen.

Propositionen.

Genom förevarande proposition, vilken är byggd på en av kontrollstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 december 1920 gjord framställning, har frågan om begränsning av antalet rusdrycksförsäljningsbolag sammankopplats ej blott såsom vid 1920 års riksdag med spörsmålet om rätt till utminuterung genom filialer i andra kommuner än den, där bolag bildats, utan jämväl med frågan om lättnader i gällande förbudsbestämmelser rörande försändning av spritdrycker. Även på flera mindre betydande punkter företer ifrågavarande förslag avvikelser från förut framkomna. Visserligen överensstämma huvudreglerna för bestämmande av det antal försäljningsbolag, som enligt förevarande proposition skulle få förefinnas, med stadgandena i berörda år 1918 framlagda proposition, men hava särskilda bestämmelser införts för att åstadkomma en mjukare övergång vid reducerandet av redan bestående rättigheter till detaljhandel. Så skulle Konungens befallningshavande äga rätt att i alla kommuner, varest under år 1922 rättighet till detaljhandel utövats, upplåta förlängd sådan rättighet intill utgången av år 1924 samt, så länge rättighet till detaljhandel ej upplättes inom andra kommuner än dem, varest under år 1918 och hela tiden därefter dylik rättighet utövats, upplåta rättighet åt så många bolag som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin.

I fråga om rätt till inrättande av filialer för utminuterung har enligt propositionen sådan rätt i olikhet med vad tidigare föreslagits förbehållits bolag, som anvisats såsom hemortsbolag för kommunen. Kungl. Maj:t skall dock, om särskilda omständigheter därtill föranleda, äga medgiva upplåtande av rättighet till utminuterung genom filial åt annat bolag än hemortsbolag. Den föreslagna utvidgningen av rätten att försända spritdrycker går icke lika långt som den av 1920 års bevillningsutskott föreslagna utan innebär endast, att ett bolag äger försända spritdrycker inom det område, för vilket bolaget anvisats såsom hemortsbolag.

De skäl för nödvändigheten av att begränsa detaljhandelsbolagens antal, som åberopats av 1920 års bevillningsutskott, hava fortfarande full giltighet. Särskilt vill utskottet framhålla vikten av att icke genom en onödigt dyrbar administration av detaljhandelsorganisationen den staten tillkommande vinsten av bolagens verksamhet för hårt beskäres. Följderna i detta hänseende av en stark decentralisation av försäljningsorganisationen hava av kontrollstyrelsen påvisats genom siffror, hämtade från de skånska systembolagens verksamhet under år 1919. Enligt kontrollstyrelsens beräkningar uppgingo förvaltningskostnaderna för trettio två mindre bolag i Skåne till i runt tal 121,100 kronor, medan samma bolag i nettovinst lämnat endast omkring 47,500 kronor. För de sju största skånska systembolagen åter uppgick för samma år den sammanlagda nettovinsten till i det närmaste dubbla beloppet av dessa bolags förvaltningskostnader eller till 2,372,000 kronor. Då genom den föreslagna begränsningen, sedan densamma fullt genomförts, bolagens antal skulle nedbringas med mer än en tredjedel, synas betydande kostnadsbesparingar kunna uppnås genom ett bifall till propositionen. Det torde icke vara att antaga, att den sammanlagda bruttoinkomsten för bolagen komme att minskas genom de föreslagna bestämmelserna.

*Utskottets
yttrande.*

Även ur nykterhetssynpunkt synes en sådan inskränkning av bolagens antal önskvärd. Det ligger i sakens natur, att i regel större svårigheter möta de mindre bolagen än de större att till sig knyta personer, som äro fullt kvalificerade för de gränslaga uppgifter, detaljhandelsbolagens personal har sig anförtrodd. Erfarenheten lär jämväl hava ådagalagt, att särskilt beträffande den individuella kontrollen flera av de mindre bolagen, vilka i första hand skulle vid ett bifall till propositionen berövas rätten till detaljhandel, givit anledning till anmärkning i högre grad än de större bolagen.

Liksom mot tidigare väckta förslag om minskning av bolagens

antal har mot det nu föreliggande invänt, att detsamma icke toge erforderlig hänsyn till konsumenternas berättigade intresse att utan allt för besvärande omgång komma i besittning av de varor, som tillhandahållas genom detaljhandelsbolagen, och skulle kunna komma att förhindra kommun att förverkliga inom densamma uttalad önskan om att detaljhandel med rusdrycker skulle äga rum inom dess område. Genom medgivande av rätt till utminuteringsmedelst filialer samt genom de föreslagna modifikationerna i försändningsförbudet hava emellertid garantier lämnats för att allmänheten skulle utan större kostnader och besvär än för närvarande kunna förskaffa sig sådana drycker. Enligt gällande lagstiftning förefinnes visserligen möjlighet för varje kommun att få rättighet till detaljhandel med rusdrycker inom sitt område medgiven, men härför förutsättes, bland annat, att särskilt bolag kunnat bildas för handelns utövande; och genom de föreslagna bestämmelserna kan en dylik möjlighet förverkligas, därest ett inom annan kommun bildat bolag finnes villigt att inrätta filial för detaljhandel med rusdrycker. Det torde kunna antagas, att för kommuner, inom vilka ett verkligt behov av detaljhandel med rusdrycker finnes, större svårigheter icke komma att uppstå för införande av detaljhandel genom filial än för närvarande möta att få sådan handel ordnad genom självständigt bolag. Såsom föredragande departementschefen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet framhållit, avser propositionen icke att åstadkomma en minskning i antalet försäljningscentraler utan att tillgodose intresset av bättre och billigare administration samt att möjliggöra en mera effektiv individuell kontroll.

Utvidgningen av försändningsrätten synes, såsom 1920 års bevillningsutskott framhållit, komma att erbjuda fördelar jämväl ur ordnings- och nykterhetssynpunkt. Däremot torde icke ett upphävande av gällande förbud mot att försända spritdrycker med posten vara önskvärt ur sistnämnda synpunkt. Då så gott som samtliga utminuteringsställen äro förlagda å platser, försedda med även andra kommunikationsmedel än posten, synes icke heller den omständigheten, att en del utminuteringsställen skulle komma att indragas, motivera ett upphävande av sistnämnda förbud. Utskottet har därför icke kunnat ansluta sig till den av föredragande departementschefen uttalade meningen, att postbefordran av spritdrycker från utminuteringsställe borde tillåtas.

På sätt här ovan nämnts har genom särskilda bestämmelser sörjts för, att icke redan bestående bolag skulle komma att omedelbart indragas. Mot de sålunda föreslagna bestämmelserna har utskottet endast velat erinra, att den omständigheten, att rättighet till detaljhandel icke

utövats oavbrutet inom en kommun under tiden mellan åren 1918 och 1924, vid vilket års slut samtliga återstående enligt nu gällande stadganden meddelade rättigheter utlöpa, icke synes böra beröva samma kommun möjlighet att även efter 1924 hava självständig detaljhandel med rusdrycker förlagd till sitt område. Utskottet föreslår därför vissa ändringar i 17 § 5 punkten och i promulgationsbestämmelserna.

Med hänsyn till den långt framskridna tiden synes tidpunkten för förordningens ikraftträdande böra bestämmas till den 1 juli 1922.

I motiveringen till herr Löfgrens ovannämnda motion I: 148 har anförts, att den föreslagna avfattningen av 17 § 5 punkten icke otvetydigt gäve vid handen, att, därest ansökningar om rättighet till detaljhandel föreläge från flera bolag, Konungens befallningshavande skulle giva företräde åt det bolag, som bäst tillgodosåge det i 63 § rusdrycksförsäljningsförordningen angivna syftet. I likhet med motionären har utskottet ansett uttryckligt stadgande härom böra införas i författningen, i vilket syfte utskottet föreslår en ändring i 17 § 5 punkten. För att tydligt utmärka, att vid upplåtande av rätt till detaljhandel inom kommunen bildat bolag i allmänhet bör lämnas företräde framför bolag, som sökt rätt till detaljhandel genom filial, har utskottet företagit en mindre ändring i 18 §, i sammanhang varmed en omformulering av den utav motionären föreslagna lydelsen av 17 § 5 punkten vidtagits.

*Motionen
I: 148.*

I anledning av vid 1920 års riksdag väckta motioner anhöll riksdagen i skrivelse den 28 april 1920 (nr 177), att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning av frågan, i vilken utsträckning den kommunerna författningssenligt tillkommande medverkan vid avgörandet av ärenden, som rörde handeln med rusdrycker, skulle kunna utövas genom omröstning bland vederbörande kommuns i dess allmänna angelägenheter röstberättigade medlemmar eller eljest i annan ordning än genom de i kommunalförfattningarna omförmälda kommunala myndigheter eller representativa organ, ävensom för riksdagen snarast möjligt framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Den 2 oktober 1920 tillkallade dåvarande chefen för finansdepartementet efter av Kungl. Maj:t lämnat bemyndigande borgmästaren Jakob Pettersson att såsom sakkunnig verkställa utredning i frågan, varefter denne utarbetat berörda i motionerna I: 71 av herr Carl Gustaf Ekman m. fl. och II: 132 av herr Sävström m. fl. intagna förslag till dels ändrad lydelse av vissa paragrafer i rusdrycksförsäljningsförordningen dels ock lag med vissa föreskrifter i fråga om kommunal omröstning angående medgivande av rätt

*Motionerna
I: 71 och II:
132.*

till detaljhandel med rusdrycker. Enligt vad utskottet inhämtat, hava sistberörda båda förslag remitterats till samtliga Konungens befallningshavande med åläggande för dessa att, efter det vederbörande kommuner lämnats tillfälle att yttra sig, avgiva utlåtande över förslagen.

Då utskottet funnit angeläget, att, innan riksdagen går att fatta beslut i denna fråga, en så fullständig utredning som möjligt föreligger, har utskottet, utan att ingå i någon saklig prövning av de genom sistberörda motioner framlagda förslagen, ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till samma motioner.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen måtte, med förklarande att riksdagen icke kunnat oförändrad bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition, och med anledning av motionen I: 148 av herr Löfgren samt med avslag å ej mindre motionerna I: 155 av herrar Carl Gustaf Ekman och Ljunggren, II: 294 av herr Olsson i Mora m. fl. och II: 295 av herr Hamrin m. fl. än även motionerna I: 71 av herr Carl Gustaf Ekman m. fl. och II: 132 av herr Sävström m. fl., i vad sistnämnda två motioner avse 17 § i förordningen angående försäljning av rusdrycker, antaga följande förslag till

Förordning om ändrad lydelse av 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.¹

Härigenom förordnas, att 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skola i nedan intagna delar erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

2. Rättighet, som i 1 mom. avses, meddelas av Konungens befallningshavande för ett eller flera, högst tre kalenderår, med iakttagande av att tiden för samtliga inom länet beviljade rättigheter skall på en gång utlöpa vid utgången av vart tredje kalenderår. Ansökan om erhållande — — — rättighet till utskänkning.

3. Över ansökning — — — kommunalstämma. Dessa utlåtanden böra innehålla, huruvida och i vilken utsträckning rätt till detaljhandel anses böra medgivas — — — den sökta rättigheten.

¹ Avvikelser från Kungl. Maj:ts förslag äro utmärkta genom kursivering.

5. Hava stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljning är avsedd att äga rum, avstyrkt upplåtande av rätt till detaljhandel, må Konungens befallningshavande icke meddela rättighet till sådan handel. *Föreliggande ansökningar från flera inom kommunen bildade bolag, skall Konungens befallningshavande, därest rättighet till detaljhandel inom kommunen anses böra meddelas, upplåta sådan rättighet till det bolag, som finnes bäst tillgodose det i 63 § angivna syftet.* Rätt till detaljhandel med rusdrycker må icke inom något län upplåtas till flera bolag än som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin, ej heller till större antal bolag än som motsvarar ett bolag för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året näst före det, under vilket ansökan om dylik rättighet senast bort ingivas; dock må, utan hinder av vad nu sist stadgats, Konungens befallningshavande, så länge rättighet till detaljhandel ej upplåtes inom andra kommuner än dem, varest såväl år 1918 som år 1924 och hela tiden därefter rättighet till detaljhandel utövats, kunna upplåta sådan rättighet åt så många bolag, som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin. Medgiver Konungens befallningshavande — — — fattat detsamma.

18 §.

I kommun, där *rättighet till detaljhandel med rusdrycker enligt 17 § ej upplåtits eller sökt tillstånd till sådan handel finnes ej böra meddelas*, må rättighet till detaljhandel med rusdrycker kunna tilldelas bolag, som erhållit rätt till sådan handel inom annan kommun; dock må rättighet till utminuterung av spritdrycker icke tilldelas annat bolag än det, som jämlikt 36 § av kontrollstyrelsen anvisats såsom hemortsbolag för kommunen i fråga, med mindre Konungen i varje särskilt fall därtill lämnat medgivande.

Rättighet, som i första stycket avses, må endast utövas, så länge den bolaget enligt 17 § meddelade rättighet är gällande.

Ansökan om rättighet, varom nu är fråga, skall göras inom den i 17 § omförmälda tid, innan försäljningen är avsedd att taga sin början. Har ansökan om rättighet, som avses i 17 §, gjorts inom nämnda tid men av Konungens befallningshavande avslagits, må dock ansökan om rättighet till detaljhandel i samma kommun för inom annan kommun bildat bolag göras inom två månader från dagen för Konungens befallningshavandes beslut. I fråga om rättighetens upplåtande skall i övrigt, utom beträffande begränsningen av bolagens antal, lända till efterrättelse vad i 17 § stadgas.

45 §.

3. Spritdrycker må från utminuteringsställe försändas endast till köpare inom kommun, för vilken bolaget jämligt 36 § är att anse som hemortsbolag. Vid försändande skola betryggande kontrollanordningar vidtagas, i syfte att varan ej av annan än köparen bekommes. Innan försändande sker, skall köparens motbok hava företetts samt skriftlig rekvisition och betalning för varan erhållits

Vin och öl — — — därvid erhållas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1922.

Under åren 1922 och 1923 må Konungens befallningshavande icke upplåta rättighet till detaljhandel med rusdrycker för längre tid än till utgången av år 1924.

Vad i denna förordning stadgas utgör ej hinder för Konungens befallningshavande att *intill utgången av år 1924 upplåta rättighet till detaljhandel i alla kommuner, varest under år 1918 eller år 1924 dylik rättighet utövats.*

2) att motionerna I:71 av herr Carl Gustaf Ekman m. fl. och II:132 av herr Sävström m. fl., i vad de icke berörts i punkten 1) härovan, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 maj 1922.

På bevillningsutskottets vägnar:

ERIK RÖING.

Närvarande: herrar Röing, friherre Fleming *), Gustaf Nilsson *), Antonsson, K. A. Nilson, Rosén, Rune, Johansson i Kullersta *), Lithander *), Johansson i Kälkebo, Henrikson *), Alexis Björkman, Heyman *), Ericsson i Oherga *), Wahl, Bengtsson i Kullen, Lövgren i Nyborg, Jönsson i Fridhill, Björklund och Granath.

*) Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

Reservationer:

av herrar friherre *Fleming*, *Antonsson*, *Lithander* och *Bengtsson* i Kullen; samt

av herrar *K. A. Nilson*, *Rosén*, *Johansson* i Kälkebo, *Alexis Björkman*, *Ericsson* i Oberga, *Lövgren* i Nyborg och *Jönsson* i Fridhill, vilka ansett, att utskottets yttrande (sid. 19 o. följ.) bort hava följande lydelse:

»De skäl — — — de föreslagna bestämmelserna.

Även ur — — — de större bolagen.

Beträffande åter Kungl. Maj:ts förslag, att i kommun, där tillstånd till detaljhandel ej meddelats, rättighet till sådan handel likvisst må kunna tilldelas bolag, som erhållit rätt till detaljhandel i annan kommun (= utminuteringsfilial), finner utskottet övertygande skäl för sådan anordning icke vara förebragta. Den koncentration av rusdryckshandeln till så få försäljningsplatser som möjligt, vilken länge utgjort den ledande tanken i lagstiftningen på detta område och som nu tagit sig ytterligare uttryck i vad utskottet härovan beträffande bolagens antal föreslagit, skulle, enligt utskottets mening, göras helt illusorisk genom ett bifall till förslaget om utminuteringsfilialer.

Ett tillmötesgående av förslaget skulle förvisso icke bidra till att i återhållande riktning reglera och minska konsumtionen, utan tvärt om, genom underlättandet av åtkomsten, öka densamma — något som från utskottets synpunkt icke vore önskvärt.

Samma skäl tala, om möjligt i ännu högre grad, emot Kungl. Maj:ts förslag att upphäva det i gällande rusdrycksförsäljningsförordning stadgade förbudet mot försändning av rusdrycker. Ett medgivande för bolag, att var inom sitt försäljningsområde äga rätt att till kunder försända spritdrycker med järnväg, post, båt eller annorledes skulle enligt utskottets mening leda därhän, att utminuteringen i verkligheten i stor omfattning förflyttades från de kommuner, där bolaget enligt lag utövar sin rörelse, till varje annan plats, där järnvägs-, post-, ångbåts- eller bilstation finnes. Tydligt är att härav skulle följa alla de olägenheter, som på sin tid nödgade riksdagen förbjuda sådan försändning

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 7 saml. 36 häft. (Nr 42.)

först med post och senare, vad bolagen beträffar, även med övriga kommunikationsleder. Därtill kommer, att den individuella kontroll, som utgör grunden för nu rådande försäljningssystem, skulle, enligt utskottets mening, icke kunna upprätthållas, då kommunikationsverken alldeles icke kunna lämna garanti för att varan komme vederbörande motboksägare tillhanda, utan lämnade fältet öppet för motbokshandel och överlåtelser i än betänkligare grad än vad med nuvarande bestämmelser är fallet.

Utskottet har icke heller ansett sig kunna förorda det i motionen I:148 av herr Löfgren framställda förslaget att lämna åt Konungens befallningshavande att, där flera bolag ansökt om oktroy, bestämma om vilket bolag, som må erhålla rättigheten oavsett, åt vilket kommunen lämnat sitt förord. Utskottet har visserligen beaktat, att Konungens befallningshavande därvid skulle vara bunden av bestämmelserna i 63 § rusdrycksförsäljningsförordningen, men det komme dock att bero på den beslutande myndighetens subjektiva uppfattning om vilket bolag, som skulle göra »minsta skada». Då striden ju alltid står emellan ett gammalt och ett nytt bolag och det senares handhavande av ifrågasvarande ömtåliga hantering vid tiden för oktroyens beviljande måste vara okänt, komme helt visst stämningar och personliga meningar att allt för mycket bli avgörande. Dessutom skulle ju kommunernas suveräna självbestämmanderätt beträffande på vad sätt och till vem de vilja upplåta handeln med rusdrycker, som utgör en av grundpelarna i nuvarande lagstiftning, helt förtagas dem — ett steg tillbaka alltså, som utskottet icke kan finna påkallat.

I anledning av — — — utlåtande över förslagen.

Då utskottet — — — till samma motioner.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte

1:o) med avslag. å ej mindre motionen I:148 av herr Löfgren än även motionerna I:71 av herr Carl Gustaf Ekman m. fl. och II:132 av herr Sävström m. fl., i vad sistnämnda två motioner avse 17 § i förordningen angående försäljning av rusdrycker, antaga den i Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 203 föreslagna lydelsen av 17 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker ävensom av i samma proposition föreslagna promulgationsbestämmelserna

allenast med den ändring, att förordningens ikraftträdande bestämmes till den 1 juli 1922;

2:o) med bifall till motionerna I: 155 av herrar Carl Gustaf Ekman och Ljunggren samt II: 294 av herr Olsson i Mora m. fl. ävensom med anledning av motionen II: 295 av herr Hamrin m. fl., avslå förevarande proposition, i vad den avser ändrad lydelse av 18 och 45 §§ i rusdrycksförsäljningsförordningen; samt

3:o) avslå motionerna I: 71 av herr Carl Gustaf Ekman m. fl. och II: 132 av herr Sävström m. fl., i vad de icke berörts i punkten 1:o) härovan.»
